

Osobiste prawa autora

WIEDZA W PIGUŁCE

Książki, piosenki, filmy, zdjęcia — każdą z tych rzeczy ktoś stworzył. Taką osobę nazywamy twórcą. Robisz zdjęcia, montujesz filmiki, robisz muzykę? W takim razie również jesteś twórcą.

Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych wyróżnia dwie typy praw autorskich:

- prawa osobiste
- prawa majątkowe

Prawa osobiste przysługują każdemu twórcy. Zgodnie z przepisami autor ma prawo do rozpoznania autorstwa i integralności jego dzieła. Kiedy nie podpisujesz utworu imieniem i nazwiskiem lub pseudonimem autora, lub też zmieniasz coś w formie i treści utworu, naruszasz te prawa. Te prawa są wieczne i niezbywalne — to dlatego wiesz, że **Odprawę posłów greckich** napisał Jan Kochanowski.

Jeśli korzystasz z czyjegoś utworu, pamiętaj o jego dokładnym oznaczeniu.

Należy podać:

- imię i nazwisko lub pseudonim autora
- źródło: link lub tzw. adres bibliograficzny — tytuł, rok ukazania się, informacje o wydawcy

Robi się to nie tylko dla poszanowania praw autorskich, lecz także po to, by każdy mógł łatwo znaleźć utwór.

Prawa majątkowe są zbywalne i ograniczone w czasie. W Polsce wygasają po 70 latach od śmierci autora (a tym samym przechodzą do domeny publicznej). Prawa majątkowe mówią, że autor ma wyłączne prawo do rozporządzania swoim dziełem — a więc to on wydaje zgodę na publikację i użycie.

ZADANIA SPRAWDZAJĄCE

Zadanie 1.

Wpisz w odpowiednie miejsca w tekście następujące słowa:

- kulturze
- czasowy charakter
- wolności słowa
- integralność utworu
- twórcą
- Prawo do wynagrodzenia
- rozpoznania autorstwa

Kiedy zrobisz zdjęcie, czy narysujesz rysunek stajesz się jego _____. Masz prawo do _____. Oznacza to, że inni, udostępniając twoje zdjęcie, mają obowiązek podać twoje imię i nazwisko lub pseudonim, jeśli nim podpisałeś/aś swoje zdjęcie. Możesz wziąć czyjeś zdjęcie i np. dorysować do niego chmurki z dialogami, ponieważ przysługuje ci prawo do uczestnictwa w _____ i _____. Tak zmienione zdjęcie nie może być dalej podpisywane nazwiskiem fotografa, wtedy byłaby naruszona _____. Możesz się sam podpisać pod takim utworem, ale musisz wyraźnie zaznaczyć, kto jest autorem samego zdjęcia. Jeśli zrobisz zdjęcie, a komuś się ono spodoba, możesz dostać za nie pieniądze. _____ przysługuje każdemu twórcy. Każde zdjęcie może stać się bardzo znane. Obiec świat. Autor będzie dostawał wynagrodzenie od każdej publikacji zdjęcia. A każda osoba, chcąc opublikować zdjęcie, będzie musiała pytać o zgodę autora. Takie prawo nie obowiązuje wiecznie. Po 70. latach po śmierci autora każdy będzie mógł swobodnie publikować zdjęcie, bo prawo autorskie ma _____. To samo odnosi się do książek, muzyki i wszystkich innych utworów.

SŁOWNICZEK

- **uznanie autorstwa:** informacja o autorze utworu, warunek konieczny przy wykorzystaniu czyjegoś utworu, np. cytacie lub remiksie. Zawsze należy zamieścić informację, czyj utwór wykorzystujemy.
- **integralność utworu:** jedno z osobistych praw autora, nakazuje zachowanie w nie naruszonym kształcie formy i treści utworu.
- **rozpowszechniać:** czynić coś ogólnie znanym. Decyzja o pierwszym rozpowszechnieniu utworu jest jednym z osobistych praw autora. Rozpowszechnienie utworu może polegać na udostępnieniu utworu w internecie, przekazaniu rękopisu wydawnictwu lub wykonaniu utworu.
- **uczestnictwo w kulturze:**
- **domena publiczna:** zbiór utworów będących dobrem wspólnym, do których prawa autorskie wygasły (np. utwory Chopina) oraz utwory, które nigdy nie były chronione, bo zostały stworzone przed powstaniem prawa autorskiego.
- **dozwolony użytek:** możliwość nieodpłatnego korzystania z dzieła bez zgody posiadacza praw majątkowych. Dozwolony użytek osobisty oznacza możliwość korzystania z dzieła, jak również kopiowanie go na użytek własny lub osób bliskich. Istnieje także dozwolony użytek publiczny, z którego korzystają biblioteki, muzea, archiwa i szkoły.

Tekst: Joanna Ruta Baranowska, scenariusz: Weronika Paszewska, konsultacja merytoryczna: Jarosław Lipszyc.
Materiał pochodzi z serwisu edukacjamedialna.edu.pl prowadzonego przez Fundację Nowoczesna Polska.

Udostępniono na licencji [Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/).

Źródło: <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/osobiste-prawa-autora/>.

Publikacja dofinansowana ze środków Trust for Civil Society in Central and Eastern Europe.

Podstawa programowa:

Język polski, III poziom edukacyjny

Cele kształcenia

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.

Plastyka, III poziom edukacyjny

Cele kształcenia

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji – percepcja sztuki.

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji – percepcja sztuki.

Nowa podstawa programowa:

Wiedza o społeczeństwie, IV-VIII klasa

Treści nauczania

Uczeń podaje cnoty obywatelskie (odpowiedzialność, troska o dobro wspólne, aktywność, przedsiębiorczość, solidarność, roztropność, tolerancja, odwaga cywilna); wykazuje, odwołując się do działań wybitnych Polaków, znaczenie ich urzeczywistnienia dla pozytywnego publicznego.

Uczeń przedstawia cele i formy działań organizacji pozarządowych aktywnych w społeczności lokalnej i regionie; wykazuje, że działalność tego typu prowadzi do realizacji różnorodnych potrzeb.

Uczeń przedstawia cele i przykłady działań organizacji społecznych skupiających młodych ludzi w Polsce; wyjaśnia ideę wolontariatu i przedstawia formy działalności wolontariuszy.

Informatyka, VII-VIII klasa

Treści nauczania

Uczeń opisuje kwestie etyczne związane z wykorzystaniem komputerów i sieci komputerowych, takie jak: bezpieczeństwo, cyfrowa tożsamość, prywatność, własność intelektualna, równy dostęp do informacji i dzielenie się informacją.

Uczeń postępuje etycznie w pracy z informacjami.

Uczeń rozróżnia typy licencji na oprogramowanie oraz na zasoby w sieci.

Etyka, IV-VIII klasa

Treści nauczania

Uczeń podejmuje namysł nad problemem własności intelektualnej; wyjaśnia czym jest plagiat oraz formułuje ocenę moralną dotyczącą plagiatu.

Uczeń podaje przykłady właściwego i niewłaściwego wykorzystywania nowoczesnych technologii informacyjnych.

Informatyka, liceum i technikum

Treści nauczania

postępuje zgodnie z zasadami netykiety oraz regulacjami prawnymi dotyczącymi: ochrony danych osobowych, ochrony informacji oraz prawa autorskiego i ochrony własności intelektualnej w dostępie do informacji; jest świadomy konsekwencji łamania tych zasad.

respektuje obowiązujące prawo i normy etyczne dotyczące korzystania i rozpowszechniania oprogramowania komputerowego, aplikacji cudzych i własnych oraz dokumentów elektronicznych.